

“El Maresme va deixar de ser l’any 1400 una comarca pobra i es convertí en un nucli dinàmic”

Xavier Soldevila a l'Institut Euclides de Pineda on imparteix classe. Foto Almudena Montaña

ALMUDENA MONTAÑO INDIA

Li apassiona la història Medieval i, des de fa anys, Xavier Soldevila investiga aspectes d'aquella època en diversos territoris de Catalunya. És llicenciat en Geografia i Història i diplomada en Teologia. Ha guanyat més d'una desena de beques de recerca i les principals conclusions les ha plasmat en 7 llibres històrics i un gran nombre de col·laboracions. El seu darrer llibre –Entre el Capaspre i la Tordera. Orígens i primeres passes de Malgrat (segles X-XV)- va rebre l'11a Beca d'Investigació Vila de Malgrat. Ara el presenta i treu a la llum moltes curiositats del Malgrat medieval.

Per què em recomana llegir aquest llibre?

Perquè aquest llibre té la gràcia que ens posa davant d'una paradoxa: explica el moment en què el Maresme va deixar de ser l'any 1400 una comarca pobra, endarrerida i poc poblada i es convertí en un nucli dinàmic a l'avantguarda de Catalunya. Del 1100 al 1300 aproximadament el Maresme era una de les zones més pobres del territori català. No hi havia cap població, la majoria de la gent vivia a la muntanya i es dedicava a l'explotació del medi natural. En un moment donat, la comarca canvià i va començar a reviscolar, la població augmentà, van començar a aparèixer els nuclis de població que ara estem acostumats a veure i, per tant, el Maresme va entrar en la gran història.

Per què va passar això?

Va haver-hi una confluència de dos elements: d'una banda, una voluntat dels senyors feudals –els vescomtes de Cabrera i els senyors de Palafolls- de promocionar els seus dominis creant nuclis de població i concedint privilegis a la gent que hi anés a viure, entre el 1320 i 1340. D'altra banda, un cop instal·lats, entre el 1350 i el 1400, la pesta va afectar demogràficament tot Europa i va reduir un terç de la població del Maresme. La part positiva d'aquesta catàstrofe va ser que els supervivents van quedar més proveïts i es van quedar les terres i les cases dels morts. Hi havia menys gent, per tant, els recursos es podien distribuir millor i les condicions de vida de les classes populars van començar a millorar.

Com van millorar?

Si es comparen els inventaris o testaments del 1200 amb els del 1400 es veu un canvi a millor: la gent anava més ben vestida, es podien permetre petits luxes, estaven més ben alimentats. La millora de la qualitat de vida va provocar una cosa que gairebé no existia abans: l'increment de la demanda de productes quotidians, roba, calçat, mobles...I si hi havia demanda calia que existís l'oferta! Es va fer més freqüent la presència de teixidors, sabaters, terrissaires, fusters, que produïen aquests productes que la gent consumia més. Aquestes noves poblacions que es formaven es van omplir d'artesans.

D'on provenien els artesans de Malgrat?

Dels masos dels voltants. Un sector de terrissaires molt important, els ollers de Malgrat, provenien de Quart. Cap el 1300 diverses famílies terrissaires de Quart s'instal·laren a Malgrat i començaren les tradicions dels ollers. Eren molts i ben organitzats. Al principi van tenir problemes amb els pagesos perquè la terra que necessitaven per fer les olles l'agafaven sense permís de terres bones de pagesos del voltant de la vila. Es va solucionar quan cap el 1500 els ollers de Malgrat es van posar d'acord i van comprar una propietat.

Ara ja coneixem la part econòmica. Què sabem de les anècdotes de la societat d'aquella època?

He trobat contractes de dides que alletaven a nens que no eren els seus fills perquè la mare estava malalta o s'havia mort. També estan documentades algunes baralles entre la població: quan els senyors de Palafolls van fundar la Vilanova de Palafolls –Malgrat- van intentar que tots els serveis –ferreria, carnisseria, forn- s'instal·lessin allà, i que es traslladés l'església parroquial que fins llavors estava a Sant Genís de Palafolls. Això va generar unes baralles increïbles, perquè els veïns de Sant Genís no volien que la capitalitat parroquial passés al nou poble: quan es trobaven pels camins s'insultaven i els de la Vilanova deien “pagesos” als de Sant Genís!

D'on extreu tota aquesta informació?

La documentació és essencialment escrita. Tenim la sort que, després de Gènova, Catalunya és el país d'Europa on es concentren més documents de registres notariaus: són llibres molt voluminosos de 100-150 pàgines on hi ha els resums dels documents que s'atorgaven davant els notaris i que permeten conèixer la història de l'època. En el darrer llibre he obtingut la informació bàsicament dels registres de l'Arxiu Judicial d'Arenys de Mar, on estan els fons de les notaries de Palafolls i Montpalau, i de l'Arxiu Provincial de Girona, on estan els fons de les notaries de Blanes. Ho he complementat amb alguns pergamins de cases de pagès i algun document del bisbe de Girona i dels reis d'Aragó.

Fa gairebé vint anys que fa de professor a l'Institut Euclides de Pineda i coneix molt bé els joves. Com han canviat respecte l'època medieval?

A l'època medieval no existia el concepte de joventut: de nen passaven a l'edat adulta. A partir dels 5-6 anys començaven a treballar, si vivien a pagès a tenir cura del bestiar o si estaven a la vila sempre hi havia alguna feina o ajudaven als pares. A partir dels 12-14 anys es feien efectius els acords matrimonials que s'havien emparaulat quan eren nens.

Què diuen els seus alumnes quan els explica això?

Jo els explico que això d'obrir la nevera i agafar el menjar que es vulgui és una cosa molt moderna, de fa uns 100 anys, abans el gran problema de les famílies era saber què menjaven l'endemà.

D'on ve el nom de Malgrat?

No està del tot clar. La hipòtesi que jo defenso és que Malgrat ve de “mal grau”, mal embarcador, mal port. Podria ser que popularment es comparés el mal grau que hi havia a Malgrat amb el bon port que hi havia a la vila de Blanes, amb embarcacions que navegaven fins a Itàlia. Per una altra banda, una teoria popular diu que l'origen designa la gent que estava obligada a construir el castell del senyor de Palafolls i que ho feia “de mal grat”.

Quan es va fer servir per primera vegada?

La primera vegada que s'anomena el poble de la Vilanova de Palafolls és el 1390. Més endavant, es va anomenar la platja de Malgrat de la Vilanova de Palafolls, i en algun moment donat el nom de la platja va passar a designar el conjunt de la població, convertint-se en Malgrat.

Farà difusió de tota aquesta investigació?

Sí, impartiré un curs gratuït d'introducció a la història medieval de Malgrat els dies 10, 17 i 24 de maig a l'Arxiu Municipal de la localitat. Entrarem en el túnel del temps i veurem com era Malgrat fa 600 anys! ||